

Γενικές Αρχές Πειθαρχικού Δικαίου

Θεογνωσία Κουσπή

29.2.2024

Πειθαρχικό Δίκαιο Δημοσίων Υπαλλήλων - Εισαγωγή

Το πειθαρχικό δίκαιο δημοσίων υπαλλήλων αποτελεί ιδιαίτερη έκφανση του δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου:

- συνιστά ένα **σύστημα κανόνων** (δημοσίου δικαίου) που ρυθμίζει τα πλαίσια **ορθής/αρμόζουσας συμπεριφοράς** του δημοσίου υπαλλήλου κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του σε όλο τους το φάσμα
- εξυπηρετεί στην ορθή/ αρμόζουσα λειτουργία ενός δημοσίου οργανισμού, δηλαδή **αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος** μέσω της τυποποίησης βασικών κανόνων συμπεριφοράς με πρωταρχικό στόχο σκοπό την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος
- αποτελεί μέρος της οργάνωσης της λειτουργίας ενός δημοσίου οργανισμού και έχει στόχο την **καλή λειτουργία** του μέσω της διασφάλισης της **αρμονικής συγκρότησης της υπηρεσίας, της συνύπαρξης και συνεργασίας των δημοσίων λειτουργών.**

Πειθαρχικό Δίκαιο Δημοσίων Υπαλλήλων - Εισαγωγή (2)

- Η πειθαρχική ευθύνη ενός δημοσίου υπαλλήλου, αποτελεί μέρος της νομικής ευθύνης που προκύπτουν από τις πράξεις/ παραλείψεις του.
- Η ευθύνη αυτή μπορεί να είναι πρόσθετα **αστική ή/και ποινική**. Πολλές φορές, η πειθαρχική, αστική και ποινική ευθύνη συμπλέκονται, όμως λόγω των σημαντικών διαφοροποιήσεων μεταξύ τους, κάθε μια εξ αυτών διατηρεί πάντα την αυτοτέλεια της. Η πειθαρχική διαδικασία, συνιστά **οιωνεί ποινική διαδικασία** καθότι έχει ως εκ της φύσεως της **τιμωρητικό χαρακτήρα**.

Πως ορίζουμε συνεπώς το πειθαρχικό δίκαιο των δημοσίων υπαλλήλων;

Ως σύστημα/ σύνολο κανόνων που καθορίζουν:

- τις υποχρεώσεις και τη συμπεριφορά των υπαλλήλων
- τον έλεγχο της τήρησης τους
- τις κυρώσεις σε περίπτωση μη τήρησης τους
- τις διαδικασίες διαπίστωσης μη τήρησης τους &
- την επιβολή των προβλεπόμενων κυρώσεων

Πειθαρχικό Δίκαιο Δημοσίων Υπαλλήλων - Εισαγωγή (3)

- > Σε ότι αφορά τη Δημόσια Υπηρεσία εφαρμογής τυγχάνουν οι διατάξεις του Μέρους VII του περί Δημόσιας Υπηρεσίας Νόμου του 1990, Ν.1/1990
- > **Σχεδόν πανομοιότυπο σύστημα πειθαρχικών κανόνων με αυτό της Δημόσιας Υπηρεσίας, με μικρές ρυθμιστικές αποκλίσεις**, περιέχουν οι Νόμοι και Κανονισμοί που διέπουν την λειτουργία της Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας, της Αστυνομίας, της Εθνικής Φρουράς, των δημόσιων Πανεπιστημίων και όλων των ΝΠΔΔ (Αρχή Ηλεκτρισμού, Αρχή Τηλεπικοινωνιών, Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου κ.ο.κ.)
- > Η πειθαρχική διαδικασία συνιστά **διοικητική διαδικασία** και οι αποφάσεις που εκδίδονται από τα αρμόδια πειθαρχικά όργανα συνιστούν εκτελεστές διοικητικές πράξεις που **υπόκεινται στον αναθεωρητικό/ακυρωτικό έλεγχο** του Διοικητικού Δικαστηρίου δυνάμει του **άρθρου 146 του Συντάγματος**.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ

- > Εφόσον πρόκειται για διοικητική διαδικασία **κυρωτικού χαρακτήρα**, ισχύουν οι **θεμελιώδεις αρχές φυσικής δικαιοσύνης**.
 - > Επίσης, ο πειθαρχικά ερευνώμενος/διωκόμενος δημόσιος λειτουργός **απολαμβάνει των δικαιωμάτων που παρέχονται από το Σύνταγμα και την ΕΣΔΑ στον κατηγορούμενο στην ποινική δίκη**.
- (Βλ. μεταξύ άλλων ΑΔ, Φιλίππου v. Πειθαρχικού Συμβουλίου (2000) 1(Γ) Α.Α.Δ. 1839), Evangelos Petrou v. The Republic (1980) 3 CLR 203, Κωνσταντίνος Μαλλιώτης κ.ά. v. Ε.Δ.Υ. κ.ά. (1996) ΑΑΔ 227), Markoullides and The Republic, 3 R.S.C.C. 30, Andreas Hadjigeorgiou v. The Republic (1968) 3 Α.Α.Δ. 326 και Δημοκρατία v. Χανιάν (1998) 3 Α.Α.Δ. 690) και Δανάης Ιακωβίδου v. Κυπριακής Δημοκρατίας μέσω Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, υπ.αρ. 1868/2012 ημερομηνίας 27.10.2015, ΕΔΑΔ Engel v. Netherlands, Series A, 22 [1976] · Campbell and Fell v. U.K., Series A 80 [1984]· Ozturk v. FRG, Series A, 73 [1984]).
- > Στο πλαίσιο της πειθαρχικής διαδικασίας **εφαρμόζονται** κατ' αρχήν, **αναλογικά, οι κανόνες που διέπουν την έναρξη, πρόωθηση και ολοκλήρωση μίας ποινικής διαδικασίας σε όλα της τα στάδια** (στάδιο έρευνας, ποινικής δίωξης, καταδίκης και επιμέτρησης ποινής, βλ. μεταξύ άλλων το Μέρος III του άρθρου 83 παρ. 5, Ν. 1/1990).

Η έννοια του πειθαρχικού αδικήματος

Δύο κύριες κατηγορίες πειθαρχικών αδικημάτων :

(βλ. Άρθρο 73, Ν. 1/1990, αντίστοιχο άρθρο 63 του Ν. 10/1969 (Εκπαιδευτική Υπηρεσία) με πανομοιότυπη ρύθμιση, Κανονισμοί 4 & 5 του Πρώτου Πίνακα, ΚΔΠ 53/1989 (Αστυνομία) κ.ο.κ)

> Κάθε παράβαση υπηρεσιακού καθήκοντος η οποία διαπράττεται είτε με θετική πράξη είτε δια παραλείψεως

“Υπηρεσιακό καθήκον”

- υποχρεώσεις που προκύπτουν από την κείμενη νομοθεσία (περιλαμβανομένων εγκυκλίων, οδηγιών και διαταγών)
- υποχρεώσεις που προκύπτουν ως εκ της φύσεως της υπηρεσίας
- υποχρεώσεις που προκύπτουν ως εκ της ανάγκης τήρησης κανόνων δεοντολογίας/ καλής συμπεριφοράς/διαγωγής στην υπηρεσία προς εξυπηρέτηση της καλής λειτουργίας της και αρμονικής συνεργασίας/ συνύπαρξης του υπαλληλικού προσωπικού

> Διάπραξη παραπτώματος που ενέχει έλλειψη τιμιότητας ή ηθικής αισχύρας

Πειθαρχικά Αδικήματα - Περιπτώσιολογία

Οι κατάλογοι πειθαρχικών αδικημάτων στους εφαρμοστέους Νόμους ή Κανονισμοί είναι κατά κανόνα ενδεικτικοί και όχι εξαντλητικοί

Πειθαρχικά αδικήματα συνιστούν (μεταξύ άλλων):

- η άρνηση ή αποχή από την εκτέλεση καθήκοντος
- η αδικαιολόγητη απουσία από την εργασία
- η μη τήρηση ωραρίου
- η άρνηση εκτέλεσης εντολής από ανώτερο
- η μη δέουσα ή εριστική συμπεριφορά έναντι σε άλλα μέλη του προσωπικού ή του κοινού
- η διαχειριστική ατασθαλία
- η κατάχρηση εξουσίας ή υπηρεσιακής εμπιστοσύνης
- η παράβαση κανόνων εχεμύθειας
- άσκηση έτερου επαγγέλματος χωρίς προηγούμενη άδεια

Συνοπτική Πειθαρχική Διαδικασία

> Η συνοπτική διαδικασία διεξάγεται **ενδομηματικά** και αρμοδιότητα για τη διεξαγωγή της έχει - κατ' αρχήν- ο Διευθυντής/Προϊστάμενος του Τμήματος/Υπηρεσίας που υπηρετεί ο πειθαρχικά ερευνώμενος.

> Ο Διευθυντής είτε διεξάγει έρευνα αυτοπροσώπως είτε την αναθέτει σε τρίτο πρόσωπο. Με το πέρας της έρευνας διαπιστώνεται κατά πόσον υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις τέλεσης πειθαρχικού αδικήματος, δίδεται **δικαίωμα ακρόασης** στον ενδιαφερόμενο, εκδίδεται απόφαση περί της πειθαρχικής ευθύνης & επιβάλλεται ποινή.

> Η συνοπτική διαδικασία ακολουθείται (**“μπορούν να εκδικαστούν συνοπτικά”**) όταν ένα **πειθαρχικό αδίκημα θεωρείται ήσσονος βαρύτητας και η ανώτερη προβλεπόμενη επαπειλούμενη ποινή είναι αυτή της διακοπής προσαύξησης για χρονική περίοδο που δεν υπερβαίνει τους έξι μήνες** (βλ. Μέρος I & II του Πρώτου Πίνακα, Άρθρο 82 Ν. 1/1990).

*****Ακόμα και στην περίπτωση που το αδίκημα εμπίπτει στην κατηγορία αυτών που μπορούν να εκδικαστούν συνοπτικά **υπάρχει δυνατότητα να ακολουθηθεί η “πλήρης” πειθαρχική διαδικασία** όταν, κατά την εκτίμηση του αρμοδίου οργάνου **η σοβαρότητα του παραπτώματος ή οι ιδιαίτερες περιστάσεις κάτω από τις οποίες διαπράχθηκε, θα έπρεπε να συνεπάγεται σοβαρότερη ποινή.**

(βλ. ενδεικτικά άρθρο 81 παρ. 2 (α) του Ν. 1/1990).

-> **Οι θεμελιώδεις αρχές της φυσικής δικαιοσύνης & το προστατευτικό συνταγματικό πλαίσιο συνεχίζουν να ισχύουν και εφαρμόζονται και στις διαδικασίες αυτές, αναλογικά και προσαρμοσμένες στη συνοπτική φύση της διαδικασίας** (βλ. μεταξύ άλλων **Μ.Π.Τ. ν. Κυπριακής Δημοκρατίας μέσω Υπουργού Παιδείας, Υπ. Αρ. 1300/2012 Ημερ. 26.2.2014, ΑΔ**).

Συνοπτική Πειθαρχική Διαδικασία - Ειδικά η αρχή της αμεροληψίας

> Παραβιάζεται η αρχή της αμεροληψίας λόγω των προνοιών περί διεξαγωγής της έρευνας και την εκδίκαση της πειθαρχικής υπόθεσης από το ίδιο πρόσωπο (Διευθυντή);

> **ΡΙΚ v. Κοντεμενιώτη(2002) 3 ΑΑΔ 175** (Ολομ. ΑΔ) (ανατράπηκε η πρωτόδικη απόφαση που είχε καταλήξει σε αντίθετο εύρημα) :

Ο Εφεσίβλητος είχε εισηγηθεί πρωτόδικα ότι ο Αν. Γενικός Διευθυντής του ΡΙΚ είχε ενεργήσει υπό τριπλή ιδιότητα δηλαδή ως παραπονούμενος, ερευνών λειτουργός και κριτής. Η Ολομέλεια έκρινε ότι η θέση αυτή δεν ανταποκρινόταν στην πραγματικότητα διότι η πειθαρχική διαδικασία είχε εκκινήσει στη βάση καταγγελίας που είχε υποβληθεί ενώπιον του Διευθυντή από τρίτο πρόσωπο, τον προϊστάμενο του προσφεύγοντος και είχε διεξαχθεί κατά πλήρη συμμόρφωση με το οικείο κανονιστικό πλαίσιο όπου ο Διευθυντής δύναται να ακολουθήσει τη συνοπτική διαδικασία όταν το αδίκημα για το οποίο κατηγορείται ο υπάλληλος ανήκει στον κατάλογο με τα πειθαρχικά αδικήματα που μπορούν να εκδικαστούν συνοπτικά.

ΟΜΩΣ, κρίθηκε πρόσφατα, ότι διακρίνεται από την πιο πάνω, η περίπτωση όπου ο Διευθυντής δρα και ως καταγγέλλον.

> **Βλ. : Χ.Χ v. Γενικού Ελεγκτή, υπ.αρ. 585/2019 ημερ. 29.1.2024 (ΔΔ) :**

“ [...] Δεν υπήρξε εμπλοκή κανενός άλλου προσώπου, ανάμεσα στην πειθαρχική διαδικασία που ξεκίνησε με πρωτοβουλία του ίδιου του Γενικού Ελεγκτή. Αντιθέτως, η συγκέντρωση όλων των [...] ιδιοτήτων, ήτοι του καταγγέλλοντος, του ερευνώντος λειτουργού, του κατηγορού και του δικαστή, σε ένα μόνο πρόσωπο, εύλογα, μπορούν να δημιουργήσουν την εντύπωση σε ένα τρίτο πρόσωπο πως ο Γενικός Ελεγκτής εστερείτο των εχεγγύων του αμερόληπτου κριτή, αναφορικά με το υπό διερεύνηση ζήτημα [...] με τον τρόπο που εκτυλίχθηκε όλη η πιο πάνω αναφερόμενη πειθαρχική διαδικασία, δεν υπήρξε η εγγύηση εξασφάλισης τεκμηρίου αμεροληψίας εκ μέρους του Γενικού Ελεγκτή, κατά παράβαση των αρχών της φυσικής δικαιοσύνης. Η προηγούμενη εμπλοκή του πιο πάνω αναφερόμενου προσώπου, ως καταγγέλλοντος, τον εμπόδιζε, άνευ ετέρου, να συμμετάσχει σε οποιοδήποτε επόμενο στάδιο, υπό οποιανδήποτε άλλη ιδιότητα”.

“Πλήρης” Πειθαρχική Διαδικασία

Εφαρμόζεται σε σχέση με **σοβαρότερης υφής πειθαρχικά αδικήματα όπου η επαπειλούμενες ποινές αφορούν σε: αναβολή ετήσιας προσαύξησης, χρηματική ποινή που δεν υπερβαίνει τις απολαβές τριών μηνών, υποβιβασμός στη μισθοδοτική κλίμακα, υποβιβασμός σε κατώτερη θέση, αναγκαστική αφυπηρέτηση και απόλυση.**

1ο Στάδιο: Απόφαση για Διεξαγωγή Πειθαρχικής Έρευνας & Διορισμός Ερευνώντος Λειτουργού

2ο Στάδιο: Εκπόνηση “Πορίσματος” από Ερευνώντα Λειτουργού

3ο Στάδιο: Υποβολή “Πορίσματος” ενώπιον του αρμοδίου από το Νόμο/Κανονισμό Οργάνου

4ο Στάδιο: Διατύπωση & κοινοποίηση του κατηγορητηρίου στον πειθαρχικά διωκόμενο υπάλληλο

5ο Στάδιο: Διεξαγωγή Πειθαρχικής “Δίκης” (δια ζώσης καταθέσεις από μάρτυρες & δυνατότητα αντεξέτασης, δυνατότητα έγερσης προδικαστικών ενστάσεων και έκδοσης ενδιάμεσων αποφάσεων)

6ο Στάδιο: Έκδοση Απόφασης επί της πειθαρχικής ευθύνης του υπαλλήλου

7ο Στάδιο: Επιβολή Ποινής

Προστατευτικό Πλαίσιο Συντάγματος & ΕΣΔΑ- Μη επιτρεπτή η παράκαμψη της πειθαρχικής διαδικασίας

Η έννοια της διοικητικής κύρωσης

Συνίσταται σε "κακό" που επιβάλλεται από διοικητική αρχή σε ορισμένο πρόσωπο, λόγω της αποδιδόμενης σε αυτό παράβασης κανόνα δικαίου, και το οποίο εξυπηρετεί τους σκοπούς της καταστολής και της πρόληψης.

Διοικητικό μέτρο που θίγει την υπηρεσιακή κατάσταση υπαλλήλου εφόσον έχει τιμωρητικό χαρακτήρα (επιβάλλει κύρωση) έστω και αν παράλληλα έχει ως στόχο την εξυπηρέτηση του συμφέροντος της υπηρεσίας υπόκειται στους κανόνες περί επιβολής κυρώσεων.

(Βλ. Ι. Δ. Δημητρακόπουλος, "Διοικητικές Κυρώσεις και Θεμελιώδη Δικαιώματα, Σύνταγμα - ΕΣΔΑ - Δίκαιο ΕΕ")

Κυριακίδη (1997) & Παπασάββα (2003), Πλ.Ολομ. ΑΔ

συνιστά θεμελιώδη νομολογιακή αρχή ότι καμία κύρωση δεν μπορεί να επιβληθεί σε άτομο για ποινικό ή πειθαρχικό παράπτωμα, έξω από το πλαίσιο της ποινικής ή πειθαρχικής διαδικασίας, προσαρμοσμένης στις διατάξεις του Άρθρου 12 του Συντάγματος

Προστατευτικό Πλαίσιο Συντάγματος & ΕΣΔΑ- Μη επιτρεπτή η παράκαμψη της πειθαρχικής διαδικασίας (2)

Διοικητική πράξη απόλυσης ή αναγκαστικής αφυπηρέτησης υπαλλήλου υπό των μανδύα άλλων νομοθετικών προνοιών και όχι των προβλεπόμενων πειθαρχικών κανόνων.

> Κυριακίδης κ.ά. ν. Δημοκρατίας (1997) 3 Α.Α.Δ. 485 (Πλ.Ολομ. ΑΔ, Ομόφωνη)

Το Υπουργικό Συμβούλιο, δυνάμει των προνοιών του, τότε εν ισχύ, περί Αστυνομίας Νόμου, όπου προέβλεπε τη δυνατότητα του Υπουργικού Συμβουλίου να τερματίσει της υπηρεσίες μέλους της Αστυνομίας για “εξειδικευμένους λόγους δημοσίου συμφέροντος” προχώρησε σε τερματισμό της υπηρεσίας των Αιτητών αφού υιοθέτησε τα ευρήματα έρευνας που είχε προηγηθεί στο πλαίσιο της οποίας διαπιστώθηκε, από μέρους κάποιων εξ αυτών, διάπραξη πράξεων κακοποίησης και βασανισμού κρατουμένων και για άλλους πλημμελής άσκηση των αστυνομικών τους καθηκόντων. Στη βάση των ευρημάτων αυτών, το Υπουργικό Συμβούλιο έκρινε ότι συνέτρεχαν λόγοι δημοσίου συμφέροντος που επέτρεπαν τον τερματισμό της υπηρεσίας τους, έστω και αν είχαν κριθεί αθώοι στο πλαίσιο προηγούμενες ποινικής διαδικασίας για τις ίδιες πράξεις.

Η Πλήρης Ολομέλεια ακύρωσε την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου αφού ανέλυσε εκτεταμένα τις σχετικές νομολογιακές αρχές και με άμεση αναγωγή και παραπομπή στα θεμελιώδη δικαιώματα του πειθαρχικώς διωκόμενου δημόσιου λειτουργού, **δικαιώματα τα οποία ο τελευταίος αντλεί κατευθείαν από το Σύνταγμα και την ΕΣΔΑ έκρινε ότι οι Αιτητές τα είχαν στερηθεί, επειδή είχε παρακαμφθεί η προβλεπόμενη από τον Νόμο πειθαρχική διαδικασία.**

> Παπασάββας ν. Γενικού Εισαγγελέα (2003) 3 Α.Α.Δ. 134 (Πλ. Ολομ., Ομόφωνη)

Με αναγωγή στις αρχές που διατυπώθηκαν στην **Κυριακίδης**, η Πλήρης Ολομέλεια ακύρωσε την απόφαση της ΕΔΥ για αναγκαστική αφυπηρέτηση, δυνάμει των προνοιών του άρθρου 53 του Ν. 1/1990 (αρμοδιότητα της ΕΔΥ να αποφασίζει την αφυπηρέτηση υπαλλήλου για διάφορους λόγους όπως π.χ. λόγους υγείας ή ανάληψη δημοσίου αξιώματος), κρίνοντας ότι λόγοι, οι οποίοι συνιστούν πειθαρχικά παραπτώματα, μπορεί να εξεταστούν και να διαπιστωθούν, μόνον στο πλαίσιο της πειθαρχικής διαδικασίας. Δικαίωμα επίκλησης των προνοιών του Άρθρου 53(1)(β) ανάγεται στην αρμόδια αρχή, σε περιπτώσεις που δεν σχετίζονται με πειθαρχικά παραπτώματα ή με τους λόγους πρόωρης αφυπηρέτησης δημοσίου υπαλλήλου. Το Άρθρο 53(1)(β) δεν θα μπορούσε να έχει ως αντικείμενο την παροχή εξουσίας στην Ε.Δ.Υ. να εξετάζει πειθαρχικό παράπτωμα δημοσίου υπαλλήλου και να επιβάλλει οποιεσδήποτε κυρώσεις για πράξεις πειθαρχικά κολάσιμες, έξω και ανεξάρτητα από τον Πειθαρχικό Κώδικα του Νόμου.

Προστατευτικό Πλαίσιο Συντάγματος & ΕΣΔΑ- Μη επιτρεπτή η παράκαμψη της πειθαρχικής διαδικασίας (3)

Αρχές που προκύπτουν από το δικαστικό προηγούμενο των Κυριακίδης & Παπασσάβας

(α) Το **δικαίωμα υπεράσπισης** του Άρθρου 12.5 του Συντάγματος και του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ, εκτείνεται και στη διαπίστωση της πειθαρχικής ευθύνης υπαλλήλου δημόσιας αρχής.

(β) Δυνάμει των προνοιών των παρ. 2 & 4 του άρθρου 12 του Συντάγματος & του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ, το **τεκμήριο αθωότητας**, ανατρέπεται μόνο δια της καταδίκης από αρμόδιο Δικαστήριο. Οποιαδήποτε άλλη θέση θα υπέσκαπτε το εν λόγω δικαίωμα και θα οδηγούσε στην κρίση αξιόποινων πράξεων από Αρχή άλλη από τη δικαστική εξουσία. Το δε άρθρο 6 παρ. 2 της ΕΣΔΑ, ως έχει ερμηνευθεί από το ΕΔΑΔ, **παραβιάζεται ακόμα και όταν διατυπώνονται υπόνοιες για ανάμειξη προσώπου σε εγκληματική πράξη, μετά από δικαστική αθώωση του, όπου πλέον το τεκμήριο αθωότητας θεωρείται αμάχητο** (“ακλόνητο”). Επίσης, η **διαπίστωση δυσμενών ευρημάτων ως προς τα αστικά δικαιώματα του ατόμου από αναρμόδιο Δικαστήριο αποκλείεται**.

(γ) Η τήρηση των εχέγγυων υπεράσπισης που κατοχυρώνονται από το Σύνταγμα και την ΕΣΔΑ είναι επιβεβλημένη σε οποιαδήποτε διαδικασία, δυνατόν να επηρεάζει ουσιωδώς το άτομο, **ενώ δυνάμει του άρθρου 35** του Συντάγματος, δεν δεσμεύουν μόνο τα δικαστήρια, **αλλά κάθε αρχή και όργανο της πολιτείας που φέρει δημόσια εξουσία** (βλ. σχετικά μεταξύ άλλων ΕΔΑΔ, **Allenet de Ribemont v. Γαλλίας**, υπ.αρ. 15175/89 ημερ. 10.2.1995, **Daktaras v. Λιθουανίας**, υπ.αρ. 42095/98, ημ. 10.10.2000, **Lavents v. Λετονίας**, υπ.αρ. 58442/00 ημ. 28.11.2002).

(δ) Η απόλυση υπαλλήλου έξω από τα πλαίσια πειθαρχικής διαδικασίας απαγορεύεται. Η απόλυση συνιστά πειθαρχική ποινή, αφού προβλέπεται ως τέτοια στους οικείους, εφαρμοστέους στην κάθε μία περίπτωση πειθαρχικούς κανονισμούς. Επομένως, η επίκληση προνοιών, άλλων από τους πειθαρχικούς κανόνες, που οδήγησε στην απόλυση των εκεί Αιτητών για λόγους που συνιστούσαν πειθαρχικά αδικήματα, ήταν **αποτέλεσμα υπέρβασης εξουσίας** καθότι η εξουσία του Υπουργικού Συμβουλίου και της ΕΔΥ **δεν ασκήθηκε, για την προαγωγή των λειτουργικών αναγκών της Αστυνομίας και της Δημόσιας Υπηρεσίας αντίστοιχα, αλλά για σκοπούς, άλλους από εκείνους που προβλέπονται από το Νόμο**.

Έχει η διαθεσιμότητα τιμωρητικό χαρακτήρα;

> Αποτελεί πάγια, διαχρονική θέση της νομολογίας του Ανωτάτου Δικαστηρίου ότι **η διαθεσιμότητα συνιστά διοικητικό μέτρο ανεξάρτητο από την πειθαρχική διαδικασία αν και συσχετίζεται μ' αυτήν**. Έχει **προληπτικό χαρακτήρα** και **λαμβάνεται ως μέτρο για την προστασία των συμφερόντων της υπηρεσίας**. Ως εκ τούτου **δεν είναι τιμωρητικής φύσης**.

Λόγω της δραστικότητας του μέτρου, η διαθεσιμότητα επιτρέπεται μόνο εφόσον σκοπεί στην εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος. Το συμφέρον του δημοσίου συναρτάται κατεξοχήν με την αποτελεσματικότητα της έρευνας και τις προϋποθέσεις που την προοιωνίζουν.

Στη **Χατζηδημητρίου v. ΚΔ μέσω ΕΕΥ(1999) 3 ΑΑΔ 361** υποβλήθηκε αίτημα μεταστροφής της νομολογιακής αρχής ότι η διαθεσιμότητα συνιστά διοικητικό και όχι τιμωρητικό μέτρο. Ο ισχυρισμός είχε τεθεί σε συνάρτηση με το ότι θα πρέπει ενόψει του δυσμενούς επηρεασμού των συμφερόντων του επηρεαζόμενου υπαλλήλου να παραχωρείται δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης.

Το αίτημα για ανατροπή του νομολογιακού προηγούμενου απορρίφθηκε αλλά στην πορεία έγινε αποδεκτό νομολογιακά και νομοθετικά ότι στον υπό διαθεσιμότητα υπάλληλο **θα πρέπει να δίδεται δικαίωμα ακρόασης** πριν από τη λήψη απόφασης για διαθεσιμότητα του (βλ. την σχετική τροποποίηση του άρθρου 85 του Ν 1/1990 με το Ν.137/2009).

Αρχές Φυσικής Δικαιοσύνης: Η Αρχή της Αμεροληψίας

Διάκριση μεταξύ των εννοιών της ‘λειτουργικής/θεσμικής αμεροληψίας’ και της ‘υποκειμενικής αμεροληψίας’ :

Λειτουργική /Θεσμική Αμεροληψία

nemo iudex in causa sua: Δεν επιτρέπεται η συνδρομή των ιδιοτήτων κατηγορού & κριτή στο ίδιο πρόσωπο.

Η αρχή αυτή προκύπτει από τις πρόνοιες του άρθρου 30 παρ. 2 του Συντάγματος και του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ που τυγχάνουν άμεσης εφαρμογής στις υποθέσεις πειθαρχικού χαρακτήρα και άρα **υπερισχύει “αντίθετου” κανόνα του κοινού δικαίου.**

* Βλ. μεταξύ άλλων **ΕΔΑΔ, Καμένος v. Κύπρου, υπ.αρ. 147/2007 ημερ. 31.10.2017 § 108:**

“«In such a situation, confusion between the functions of bringing charges and those of determining the issues in the case could prompt objectively justified fears as to the SCJ's impartiality. »

Υποκειμενική Αμεροληψία

άρθρο 42 παρ1, Ν. 158/1999:

(1) Κάθε διοικητικό όργανο που μετέχει στην παραγωγή διοικητικής πράξης πρέπει να παρέχει τα εχέγγυα της αμερόληπτης κρίσης.

(2) Δε μετέχει στην παραγωγή διοικητικής πράξης πρόσωπο που έχει ιδιάζουσα σχέση ή συγγενικό δεσμό εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι και του τέταρτου βαθμού ή βρίσκεται σε οξεία έχθρα με το άτομο που αφορά η εξεταζόμενη υπόθεση ή που έχει συμφέρον για την έκβασή της.

Θεσμική/ Λειτουργική Αμεροληψία

> Νικολάου ν. Συμβουλίου Εφέσεων Υπουργείου Δικαιοσύνης ΑΕ 47/09 Ημερ. 27.7.2012 (ΑΔ, Ολομ.)

Ο Αρχηγός Αστυνομίας κλήθηκε μετά από την ολοκλήρωση της έρευνας να αποφασίσει κατά πόσον η υπόθεση θα εκδικαζόταν συνοπτικά από τον Προεδρεύοντα Αστυνομικό ή να παραπέμψει στην Πειθαρχική Επιτροπή. Ο Αρχηγός Αστυνομίας έκρινε κατά το στάδιο εκείνο ότι τα αδικήματα ήταν τέτοιας σοβαρότητας που επέβαλαν την παραπομπή στην Επιτροπή η οποία μετά την εκδίκαση της υπόθεσης επέβαλε την ποινή της απόλυσης. Εν συνεχεία ο Αρχηγός συμμετείχε (καθηκόντως) στην ενώπιον του Συμβουλίου Εφέσεων δευτεροβάθμια πειθαρχική διαδικασία δυνάμει σχετικής νομοθετικής ρύθμισης.

Η Ολομέλεια έκρινε ότι ο Αρχηγός θεωρώντας το πειθαρχικό αδίκημα ως σοβαρό και παραπέμποντας το προς εκδίκαση ενώπιον της Επιτροπής **“ήταν ωσάν να προαποφάσιζε ότι δυνατόν να απαιτούσε η περίπτωση και ποινή σοβαρότερη από εκείνες που είχε την εξουσία να επιβάλει ο Προεδρεύων Αξιωματικός”** και επομένως **“δεν υπήρχε η εγγύηση εξασφάλισης τεκμηρίου αμεροληψίας, απαραίτητου προσόντος για την άσκηση των καθηκόντων του κριτή στο στάδιο της εκδίκασης και ιδιαίτερα της επιβολής της ποινής”**.

Θεσμική/ Λειτουργική Αμεροληψία (2)

Τούμπας κ.α. ν. Συμβουλίου Εφέσεων Αστυνομίας (2013) 3 ΑΑΔ 387 (ΑΔ, Ολομ.)

Κρίθηκε ότι τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης **Νικολάου** (πιο πάνω) **διαφοροποιούνταν από την περίπτωση εκείνη όπου ο Αρχηγός της Αστυνομίας που παρέπεμψε την υπόθεση ενώπιον της Επιτροπής ήταν άλλο πρόσωπο από τον Αρχηγό της Αστυνομίας που συμμετείχε στο Συμβούλιο Εφέσεων** και επομένως το προηγούμενο της **Νικολάου** δεν μπορούσε να τύχει εφαρμογής για σκοπούς διαπίστωσης “έκδηλης παρανομίας” ώστε να δικαιολογείται η έκδοση προσωρινού διατάγματος αναστολής εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης.

Κατά την εκδίκαση των προσφυγών (**Συν. Υπ. 1226/2012 κ.α, Παναγή κ.α. ν. Συμβουλίου Εφέσεων, Ημερ. 11.3.2014**) που αποτελούσαν το αντικείμενο των Εφέσεων πιο πάνω, κρίθηκε πρωτοδίκως, από το Ανώτατο Δικαστήριο ότι συνέτρεχε και στην περίπτωση αυτή παράβαση της αρχής της θεσμικής αμεροληψίας καθότι ο (νέος) Αρχηγός, υιοθέτησε την απόφαση του προηγούμενου Αρχηγού για παραπομπή της υπόθεσης προς εκδίκαση ενώπιον της Πειθαρχικής Επιτροπής, Ειδικότερα κρίθηκε ότι η ανάμειξη του (νέου) Αρχηγού Αστυνομίας “*εύλογα εκλαμβάνεται από το μέσο εχέφρονα, δίκαιο, πληροφορημένο πολίτη, ως έχουσα μεροληπτικά δεδομένα και ως εκ τούτου ήταν ανεπίτρεπτη θεσμικά*”, σημειώνοντας ότι ήταν “**η ίδια η δομή των Πειθαρχικών Κανονισμών της Αστυνομίας, ΚΔΠ 53/89, δημιουργεί το πρόβλημα**”.

Θεσμική/ Λειτουργική Αμεροληψία (3)

Η Ολομέλεια ανατρέποντας την πρωτόδικη κρίση επί του συγκεκριμένου αυτού ζητήματος (απορρίπτοντας όμως την Έφεση) έκρινε στην **ΑΕ 47 /2014, 25.2.2021 Συμβουλίου Εφέσεων Υπουργείου Δικαιοσύνης κ.α. ν. Παναγή κ.α.** ότι υπήρχε εν προκειμένω διαφοροποίηση των γεγονότων της υπόθεσης αυτής από τη **Νικολάου**:

*“Το ζήτημα της αμεροληψίας δεν μπορεί να κριθεί κατ’ απομόνωση από το συγκεκριμένο πρόσωπο στο οποίο αναφέρεται. Το εξ αντικειμένου κώλυμα που θα είχε ο κ. Κουλέντης, υπό το φως της **Νικολάου**, να προεδρεύσει του Συμβουλίου Εφέσεων εάν παρέμενε Αρχηγός, δεν θεωρούμε ότι συνέχισε να υπάρχει και στο πρόσωπο του κ. Παπαγεωργίου. Το συνεχές του διοικητικού οργάνου είναι έννοια συνυφασμένη με τον απρόσωπο χαρακτήρα του και δεν προϋποθέτει τη μεταφορά ενός προσωπικού κωλύματος από τον προηγούμενο φορέα του οργάνου στον επόμενο”.*

Σχετική είναι εοπίσης η απόφαση στην **Παπασωκράτους ν. Κυπριακής Δημοκρατίας μέσω Συμβουλίου Επανακρίσεων Γυναικών Υπαξιωματικών, Υπ.Αρ. 845/2013 Ημερ. 22.12.2014 (ΑΔ)** όπου κρίθηκε ότι το προηγούμενο της **Νικολάου** δεν μπορούσε να τύχει εκεί εφαρμογής εφόσον η συμμετοχή του Υπουργού Άμυνας, η οποία προνοείται στους οικείους Κανονισμούς:

*“δεν δημιουργεί αφεαυτής πλαίσιο αντίθετο προς τις αρχές της φυσικής δικαιοσύνης ή ακόμη και της θεσμικής αμεροληψίας. Αυτό διότι ο Υπουργός δεν έχει ουσιαστική συμμετοχή στην παραγωγή της ουσιαστικής κρίσης. [...] Ο Υπουργός κυρώνει. Αλλά όταν επανεξετάζει, κατά τη νομολογία, σε βαθμό **Συμβουλίου Επανακρίσεων** λαμβάνει υπόψη τα αναφερόμενα από την κριθείσα κατά την υποβολή της ιεραρχικής προσφυγής. **Εκεί ο ρόλος του είναι ουσιαστικός και τώρα δεν κυρώνει απλώς, αλλά παρέχει αιτιολογία, μαζί με τα άλλα δύο μέλη, για την απόφαση. Επομένως δεν επανακρίνει την ίδια αυτού πράξη, αλλά την κρίνει στη βάση νέων ενδεχομένως στοιχείων και δεδομένων”.***

Θεσμική/ Λειτουργική Αμεροληψία (4)

> Πλατρίτης ν. ΚΔ μέσω ΕΔΥ, (2003) 3 ΑΑΔ 571

Ο ανακριτικός/εξεταστικός τύπος της πειθαρχικής διαδικασίας επιτρέπει σε ένα βαθμό την υποβολή ερωτήσεων από μέρους των μελών της Επιτροπής προς τους μάρτυρες.

ΟΜΩΣ οι 70 τόσες παρεμβάσεις του Προέδρου της ΕΔΥ και η δήλωση του ότι *“είχε ζήσει στην υπηρεσιακή του ζωή [...] πολλές ανάλογες καταστάσεις και πολλές φορές ντράπηκε για ό,τι συνέβη”* οδήγησαν σε επιμόλυνση της διαδικασίας λόγω παραβίασης της αρχής της αμεροληψίας:

“ Η σαφής αυτή δήλωση του Προέδρου δεν μπορεί παρά να υπονοεί ότι δεν θα έχει την ίδια τύχη ο εφεσείων, όπως άλλοι στο παρελθόν που αντιμετώπιζαν παρόμοιες καταστάσεις και για τις οποίες αισθάνθηκε ντροπή για την κατάληξη τους. Η δήλωση θίγει την αμεροληψία και αντικειμενικότητα του Δικαστή. Με τις συνεχείς παρεμβάσεις άφηνε την εντύπωση ότι επιθυμούσε την καταδίκη του εφεσείοντα, κατερχόμενος έτσι στην αρένα της δίκης και αμφισβητώντας το τεκμήριο της αθωότητας που συνταγματικά εδικαιούτο ο εφεσείων. Το γεγονός ότι ο εφεσείων αισθάνεται πως η πειθαρχική δίκη δεν ήταν δίκαιη δεν είναι αρκετό. Εκείνο που καθορίζει το αποτέλεσμα δεν είναι οι φόβοι του εφεσείοντα αλλά ότι οι φόβοι αυτοί μπορεί αντικειμενικά να κριθούν δικαιολογημένο.”

Υποκειμενική Αμεροληψία

άρθρο 42 παρ. 1, Ν. 158/1999:

‘Εχέγγυα αμερόληπτης κρίσης’ : δεν απαιτείται η απόδειξη μεροληψίας ή μεροληπτικής κρίσης αλλά η ύπαρξη δεσμού ή σύνδεσης ικανής να δημιουργήσει **‘τεκμήριο επηρεασμού’** (κλονίζεται η πεποίθηση του διοικουμένου για το αδιάβλητο της κρίσης του οργάνου που εκδίδει την πράξη) .

Το θέμα κρίνεται όχι υποκειμενικά, στη βάση πραγματικού επηρεασμού της πράξης, αλλά αντικειμενικά, στη **βάση της αντίληψης του κοινού εξωτερικού παρατηρητή.**

‘Δεν μετέχει στην παραγωγή της πράξης’/ ‘Που αφορά στην εξεταζόμενη υπόθεση’ : δηλαδή το τεκμήριο επηρεασμού **αφορά και συνδέεται πάντα με τη συγκεκριμένη υπόθεση** → το μονοπρόσωπο διοικητικό όργανο ή το μέλος συλλογικού διοικητικού οργάνου που συντρέχει στο πρόσωπο του τεκμήριο επηρεασμού **θα πρέπει να εξαιρείται από την διαδικασία έκδοσης της πράξης**

Τεκμήριο επηρεασμού δημιουργείται όταν συντρέχει **“ιδιάζουσα σχέση”** ή **“οξεία έχθρα”** ή **“συμφέρον από την έκβαση”** κάτι που εξετάζεται και διαπιστώνεται **στη βάση των ιδιαίτερων περιστατικών της κάθε υπόθεσης.**

“συγγενικός δεσμός” : εφόσον πρόκειται για συγγένεια (εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι τον τέταρτο βαθμό) μεταξύ του αποφασίζοντος οργάνου/μέλους συλλογικού οργάνου και του προσώπου που αφορά η υπό έκδοση διοικητική πράξη δημιουργεί **αυτόματα τεκμήριο επηρεασμού** δηλαδή, χωρίς να απαιτείται περαιτέρω αξιολόγηση των δεδομένων.

Υποκειμενική Αμεροληψία (2)

> Μαντζιαρής ν. Κυπριακής Δημοκρατίας μέσω Συμβουλίου Εφέσεων (2010) 3 ΑΑΔ 429 (Ολομ. ΑΔ)

Στη συγκεκριμένη υπόθεση υφίστατο συγγενικός δεσμός (αδέλφια) μεταξύ του Βοηθού Αρχηγού Αστυνομίας που εφεσίβαλε ενώπιον του Συμβουλίου Εφέσεων την απόφαση της Πειθαρχικής Επιτροπής και ενός Ανώτερου Αστυνόμου Μέλους του Συμβουλίου Εφέσεων.

Η Ολομέλεια έκρινε ότι παρά το γεγονός ότι το κύρος της πράξης δεν εξαρτάται από το κατά πόσον η απόφαση που λαμβάνεται είναι πράγματι μεροληπτική, **απαιτείται σε κάθε περίπτωση να υπάρχει πραγματικό υπόβαθρο, συγκεκριμένα περιστατικά, που να αποδεικνύουν την ύπαρξη του δεσμού ή το συμφέρον από την έκβαση της υπόθεσης.**

Απουσία τέτοιου δεσμού μεταξύ του Βοηθού Αρχηγού και του Ανώτερου Αστυνόμου με το πειθαρχικώς διωκόμενο πρόσωπο, η μεταξύ των δύο πρώτων συγγενική σχέση δεν ήταν λόγος ικανός να δημιουργήσει τεκμήριο επηρεασμού. Ο Βοηθός Αρχηγός κατέθεσε την έφεση ενώπιον του Συμβουλίου Εφέσεων “καθηκόντως”. Και οι δύο αξιωματικοί ενήργησαν υπό την υπηρεσιακή τους και όχι την προσωπική τους ιδιότητα “και δεν τίθεται ζήτημα δεσμού ή ιδιάζουσας σχέσης ή συμφέροντος, σε τέτοιες περιπτώσεις”.

Αρχή της Αμεροληψίας- Διαδικαστικά Ζητήματα

> Ισχυρισμοί περί παραβίασης της αρχής της αμεροληψίας θα πρέπει να τίθενται ενώπιον του διοικητικού οργάνου στο πλαίσιο της πειθαρχικής διαδικασίας.

Από τη **Ματζιάρης** :

Κατά το χρονικό σημείο που ο προσφεύγων είναι σε θέση να γνωρίζει επαρκώς τα ιδιαίτερα περιστατικά που συνθέτουν πιθανό κώλυμα/ 'τεκμήριο επηρεασμού' οφείλει να το θέσει ενώπιον του αποφασίζοντος διοικητικού οργάνου με την πρώτη δυνατή ευκαιρία. Σε περίπτωση που ήταν σε θέση να το εγείρει ενώπιον του στο πλαίσιο της πειθαρχικής διαδικασίας και δεν το έπραξε 'το δικαίωμα του θεωρείται εγκαταλειφθέν' και δεν νομιμοποιείται να το εγείρει για πρώτη φορά ενώπιον του Δικαστηρίου.

(Βλ. επίσης, μ.α. **Δημοκρατία v. Χατζηχάνα** [\(2007\) 3 A.A.Δ. 116](#))

> Ο προσφεύγων έχει το βάρος απόδειξης/ τεκμηρίωσης της έλλειψης αμεροληψίας την οποία επικαλείται.

Η παράβαση της αρχής θα πρέπει να αποδεικνύεται ενώπιον του Δικαστηρίου με επαρκή βεβαιότητα είτε στη βάση του περιεχομένου του οικείου διοικητικού φακέλου είτε με αναγωγή σε δεδομένα που μπορούν να θεμελιώσουν ικανοποιητικά έναν τέτοιο ισχυρισμό.

(Βλ. μ.α. *Soteriadou and Others v. Republic* [\(1983\) 3 C.L.R. 921](#), *Ιακωβίδης v. Δημοκρατίας* [\(1997\) 3 A.A.Δ. 28](#), *Πετρίδου v. Δημοκρατίας* [\(2004\) 3 A.A.Δ. 636](#), *Νεοφύτου v. Κυπριακής Δημοκρατίας μέσω ΕΔΥ* [\(2007\) 3 A.A.Δ](#)) Γ. *Γιακουμής (Εργοληπτική) Λτδ v. Δημοκρατίας* [\(2009\) 3 A.A.Δ. 236](#), *Ανδρονίκου v. Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς* [\(2010\) 3 A.A.Δ 469](#), *A.E. 17/2011 Orthodoxou Skevi's Travel v. Δημοκρατίας*, ημερομηνίας 6.10.2016).

Αρχή της Αμεροληψίας & Τεκμήριο Αθωότητας

> Το ζήτημα των προηγούμενων δημόσιων δηλώσεων

Πλακίτης ν. ΚΔ μέσω Αρχηγού Αστυνομίας κ.α. υπ. αρ. 1624/201, ημ. 6.8.2014 (ΑΔ)

Τηλεοπτική συνέντευξη του Αρχηγού Αστυνομίας λίγες μέρες αφότου έλαβαν χώρα τα γεγονότα για τα οποία διώχθηκε στην πορεία πειθαρχικά ο Αιτητής κατά την οποία συνέντευξη έλαβε χώρα ο εξής διάλογος:

« Αρχηγός: « Δεν έχει αρκετές ημέρες που συνελήφθηκε αστυνομικός επ' αυτοφόρω που πήγε να πάρει κάποια χρήματα για να εκδώσει κάποια θεώρηση διαβατηρίου, κάποια «visa».

Δημοσιογράφος: « Αυτός ο αστυνομικός τι θα γίνει τώρα; Εμένα αυτό είναι το ερώτημα μου αν θα φύγει από την πόλη του να πάει αλλού ή αν θα φύγει από το σώμα των αλλοδαπών και να βρεθεί στην Τροχαία;

Αρχηγός: « Δεν ξέρω αν μετά από όσα θα πω θα βγω λίγο έξω, αλλά η θέση η δική μου και αν θα προκαταλάβω οποιαδήποτε απόφαση, ο αστυνομικός βρίσκεται σε διαθεσιμότητα και θέλω να πιστεύω ότι δεν θα επανέλθει ποτέ».

> Το Δικαστήριο έκρινε ότι **οι δημόσιες δηλώσεις στις οποίες είχε προβεί ο Αρχηγός “προεξοφλούσαν ουσιαστικά την έκβαση της υπόθεσης”, πριν καν συμπληρωθεί το πόρισμα του ερευνώντος αξιωματικού και πριν αποφασιστεί καν η πειθαρχική δίωξη.**

> Το Δικαστήριο απέρριψε επίσης τη θέση της Δημοκρατίας ότι το Συμβούλιο Εφέσεων δεν **μπορούσε να συσταθεί νόμιμα χωρίς την παρουσία του Αρχηγού αφού ο Νόμος 158/1999 παρέχει επαρκείς μηχανισμούς για νόμιμη επίλυση ενός τέτοιου ζητήματος.**

Αρχή της Αμεροληψίας & Τεκμήριο Αθωότητας (2)

> Υπ. Αρ. 1028/2017, Π.Ν. ν. Κυπριακής Δημοκρατίας μέσω Συμβουλίου Εφέσεων, ημερ. 9.3.2020 (ΔΔ)

Δημόσια έγγραφη δήλωση του Αρχηγού Αστυνομίας μετά από την έκδοση αθωωτικής απόφασης από το αρμόδιο Ποινικό Δικαστήριο και πριν από την εκδίκαση της πειθαρχικής υπόθεσης που είχε εγερθεί εναντίον του Αιτητή.

Ο Αρχηγός έκανε συγκεκριμένα λόγο για από μέρους του “μηδενική ανοχή”, «σε εσκεμμένες και κακόβουλες ενέργειες μελών μας, αρχή την οποία εφαρμόζω αδιάλειπτα και την οποία εφάρμοσα και στη συγκεκριμένη περίπτωση, ανεξάρτητα από τις οποιεσδήποτε παρεμβάσεις και το οποιοδήποτε κόστος ενδεχόμενα να έχω». Έκανε επίσης λόγο για “αναποτελεσματικότητα” του συστήματος που έχουμε, αναποτελεσματικότητα η οποία αποτελούσε τον λόγο για την αθώωση του Αιτητή στο πλαίσιο της ποινικής υπόθεσης. Ο Αρχηγός Αστυνομίας είχε διορίσει τα μέλη της Πειθαρχικής Επιτροπής που θα εκδίκαζε την πειθαρχική υπόθεση.

Κρίθηκε ότι υπήρξε παράβαση της αρχής της αμεροληψίας η οποία επιμόλυνε τη διαδικασία καθότι ο Αρχηγός ως ο προϊστάμενος και κύριος εκπρόσωπος του Αστυνομικού Σώματος είχε εκφραστεί με βεβαιότητα για την τέλεση πειθαρχικών αδικημάτων από μέρους του Αιτητή και την αναμονή της πειθαρχικής του καταδίκης.

> Συνεκδ. Υποθέσεις αρ. 1266/2017 κ.α, Μπουλούτας ν. Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς Κύπρου, ημερ. 29 Ιουνίου 2021, (ΔΔ)

Φερόμενη Δημόσια Δήλωση της Προέδρου της Επιτροπής σε ευρείας κυκλοφορίας εφημερίδα.

Το περιεχόμενο του δημοσιεύματος αμφισβητήθηκε από την ίδια και αναπαράχθηκε από την ίδια εφημερίδα λίγες μέρες αργότερα η διευκρίνιση της ότι δεν είχε αναφερθεί σε “αισιοδοξία” για την επιτυχή κατάληξη της διαδικασίας που είχε εκκινήσει εναντίον των Αιτητών αλλά σε από μέρους της “αισιοδοξία” για την σύντομη αποπεράτωση της έρευνας.

Με δεδομένο ότι είχε αμφισβητηθεί άμεσα η εγκυρότητα των δηλώσεων της Προέδρου όπως αυτές είχαν διατυπωθεί στο δημοσίευμα και ενόψει της πάγιας νομολογιακής αρχής ότι απλή επίκληση ύπαρξης προκατάληψης, δεν είναι αρκετή, λαμβανομένου πάντοτε υπόψη του γεγονότος ότι το βάρος απόδειξης εντός τέτοιου ισχυρισμού, φέρει πάντοτε αυτός που ισχυρίζεται την ύπαρξη της προκατάληψης, ο ισχυρισμός απορρίφθηκε.

Αρχή της Αμεροληψίας & Τεκμήριο Αθωότητας (3)

> Το ζήτημα των προηγούμενων δημοσίων δηλώσεων να συνδέεται μόνο με την τήρηση της αρχή της αμεροληψίας και την ενεργή σύνδεση του προσώπου που προβαίνει στη δήλωση με την πειθαρχική διαδικασία ή μπορεί οι προηγούμενες δημόσιες δηλώσεις να οδηγήσουν σε αποδοχή αυτοτελούς λόγου ακύρωσης λόγω παράβασης του τεκμηρίου της αθωότητας;

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΔΑΔ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΑΞΙΩΜΑΤΟΥΧΩΝ

Κώνστας κατά Ελλάδος, Προσφυγή υπ'αρ. 53466/07, 24 Μαΐου 2011

Αν η αρχή του τεκμηρίου αθωότητας που θεσπίζεται από την παράγραφο 2 του άρθρου 6 αναφέρεται ανάμεσα στα στοιχεία της ποινικής δίκης που απαιτεί το άρθρο 6 §1, δεν περιορίζεται σε μια δικονομική εγγύηση σε θέματα ποινικής δίκης:

η σημασία του είναι πιο ευρεία και απαιτεί από κάθε εκπρόσωπο του κράτους να μην δηλώνει ότι ένα άτομο είναι ένοχο παράβασης πριν αποδειχθεί η ενοχή του από ένα Δικαστήριο (βλ. *Alenet de Ribemont*, §§ 35-36). Επίσης, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι μια παραβίαση του τεκμηρίου αθωότητας μπορεί να προέρθει όχι μόνον από ένα δικαστή ή ένα δικαστήριο αλλά και από άλλες δημόσιες Αρχές (*Daktaras κατά Λιθουανίας*, αρ. 42095/98, §§ 41-42). **Αυτό οφείλεται στο ότι το τεκμήριο αθωότητας, ως δικονομικό δικαίωμα, συμμετέχει κυρίως στον σεβασμό των δικαιωμάτων υπεράσπισης και ευνοεί συγχρόνως τον σεβασμό της τιμής και της αξιοπρέπειας του διωκόμενου.**

Αρχή της Αμεροληψίας & Τεκμήριο Αθωότητας (4)

Σαββαΐδου κατά Ελλάδας της 31.1.2023 (αρ. προσφ. 58715/15)

Η σημασία της επιλογής των όρων από τους δημόσιους λειτουργούς στις δηλώσεις στις οποίες προβαίνουν προτού ένα άτομο δικαστεί και καταδικαστεί για αδίκημα. Εκτίμησε, επομένως, ότι αυτό που είχε σημασία για την εφαρμογή της προαναφερθείσας διάταξης είναι το ίδιο το νόημα των επίμαχων δηλώσεων και όχι η γραμματική τους μορφή. Ωστόσο, το κατά πόσον η δήλωση ενός δημόσιου λειτουργού συνιστούσε παραβίαση της αρχής του τεκμηρίου αθωότητας έπρεπε να κριθεί στο πλαίσιο των συγκεκριμένων περιστάσεων υπό τις οποίες έγινε η επίμαχη δήλωση (Υ.Β. κ.α. κατά Τουρκίας της 28.10.2004, αρ. προσφ. 48173/99 και 48319/99 §§ 43-45). Οι επίμαχες δηλώσεις έγιναν από την κυβερνητική εκπρόσωπο. Ως εκ τούτου, προέρχονταν από ανώτατη εκπρόσωπο του κράτους. (βλ. Κώνστας, § 38, και Υ.Β. κ.α. κατά Τουρκίας § 43). **Οι δηλώσεις αυτές έγιναν ενώ εκκρεμούσε η ποινική διαδικασία.**

Όσον αφορά τις δηλώσεις που έγιναν, το Δικαστήριο παρατήρησε ότι αυτές έλαβαν χώρα αμέσως μετά την αποπομπή της προσφεύγουσας, η οποία αποφασίστηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο. Στην αρχή της δήλωσης, αναφέρθηκε το όνομα της προσφεύγουσας και στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκαν οι ακόλουθοι όροι: *«Δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι οι δημόσιοι λειτουργοί ενεργούν ενάντια στο δημόσιο συμφέρον και συμβάλλουν στην ανάπτυξη ορισμένων επιχειρήσεων που ευνοήθηκαν από προηγούμενες κυβερνήσεις και αποτέλεσαν τον πυρήνα της διαφθοράς (...)»*.

Τα λόγια αυτά φαίνεται πως αντικατόπτριζαν την εκτίμηση της ίδιας της κυβερνητικής εκπροσώπου για την υπόθεση, προδικάζοντας τη μελλοντική απόφαση που θα εκδοθεί από τα ποινικά δικαστήρια. **Ειδικότερα, οι επίμαχοι όροι, οι οποίοι είχαν διατυπωθεί χωρίς επιφύλαξη, δημιούργησαν την εντύπωση ότι η προσφεύγουσα ενεπλάκη σε πράξεις αντίθετες προς το δημόσιο συμφέρον και ότι είχε δεσμούς με τη διαφθορά.** Ως προς το τελευταίο αυτό σημείο, επισημάνθηκε ότι οι παρατηρήσεις αυτές θα μπορούσαν επίσης να επηρεάσουν την ποινική διαδικασία που εκκρεμούσε τότε κατά της προσφεύγουσας για απιστία περί την υπηρεσία. Επιπλέον, το γεγονός ότι οι επίμαχες παρατηρήσεις έλαβαν χώρα μετά το Υπουργικό Συμβούλιο μπορούσε να δημιουργήσει στο κοινό την εντύπωση ότι αντικατοπτριζόταν η γνώμη της ίδιας της κυβέρνησης.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του τεκμηρίου της αθωότητας (άρθρο 6 § 2).

Τεκμήριο Αθωότητας

> Το τεκμήριο της αθωότητας που κατοχυρώνεται με το άρθρο 12 παρ. 4 και το άρθρο 6 παρ. 2 της ΕΣΔΑ έχει την έννοια ότι **μόνο καταδίκη, από αρμόδιο κατά νόμο δικαστήριο, μπορεί να το ανατρέψει**. “Οποιαδήποτε άλλη θέση θα υπέσκαπτε το θεμελιώδες αυτό δικαίωμα του ανθρώπου και θα διάνοιγε τη θύρα για την κρίση αξιόποινων πράξεων από αρχή άλλη από τη Δικαιοσύνη”.

Κυριακίδης

> Μετά την αθώωση του κατηγορουμένου από αρμόδιο Δικαστήριο, το τεκμήριο της αθωότητας καθίσταται ακλόνητο. Καμμιά αρχή ή σώμα δεν μπορεί να αποδώσει τη διάπραξη αξιόποινης πράξης στον απαλλαγέντα ή ακόμα να διατυπώσει υπόνοιες για την ενοχή του έχει δε καθολική εφαρμογή και συνεπάγεται ότι απαγορεύεται σε οποιαδήποτε δημόσια αρχή μα αποδώσει εγκληματική πράξη σε πρόσωπο που έχει ήδη αθωωθεί από το Δικαστήριο για την πράξη αυτή (βλ. *Krause v. Switzerland* No. 7986/77, 13 DR 73 [1978] .

Επιβάλλεται η τήρηση των εχέγγυων της υπεράσπισης που κατοχυρώνει το άρθρο 6(3) σε οποιαδήποτε διαδικασία είναι δυνατό να επηρεαστεί ουσιωδώς το άτομο. [(βλ. *Dewur v. Belgium*, Series A 35 para 46 (1980)] και η επιβολή πειθαρχικής ποινής (στην Κυριακίδης η απόλυση) συνιστά τέτοια διαδικασία.

(βλ. Σχετικά μεταξύ άλλων και το άρθρο 78 του Ν. 1/1990 όπου προβλέπεται ότι “Υπάλληλος που διώχτηκε για ποινικό αδίκημα και δεν βρέθηκε ένοχος δεν μπορεί να διωχτεί πειθαρχικά για την ίδια κατηγορία, μπορεί όμως να διωχτεί για πειθαρχικό παράπτωμα που προκύπτει από τη διαγωγή του, η οποία σχετίζεται με την ποινική υπόθεση, αλλά δεν εγείρει το ίδιο επίδικο θέμα όπως εκείνο της κατηγορίας κατά την ποινική δίωξη”.)

Τεκμήριο Αθωότητας (3)

> ΑΕ 103/2014, Θεοδώρου ν. Υπουργού Δικαιοσύνης κ.α. ημερ. 20.7.2021 (Ολομ. ΑΔ),

Κρίθηκε, με αναφορά στην *Κυριακίδης*, ότι συνέτρεχε **ζήτημα παραβίασης του τεκμηρίου της αθωότητας, που τυγχάνει εφαρμογής, τόσο στις πειθαρχικές, όσο και τις πιθανές συντρέχουσες ποινικές διαδικασίες, καθότι, στη βάση των περιστατικών της υπόθεσης, ο εκεί Εφεσείοντας δεν αξιολογήθηκε ισότιμα με τους λοιπούς υποψηφίους στην επίδικη προαγωγική διαδικασία.** Αυτό, διότι, η μείωση που παρουσίαζε η βαθμολογία στην ετήσια αξιολόγησή του, στο κριτήριο της «Πειθαρχίας», εδράζετο άμεσα στις εκκρεμούσες, κατά τον χρόνο της αξιολόγησης, πειθαρχικής και ποινικής διαδικασίας. Η Ολομέλεια έκρινε ότι **υπήρχε σαφής παράβαση του τεκμηρίου της αθωότητας, το οποίο ίσχυε, κατά πάντα ουσιώδη χρόνο, και το οποίο δεν επέτρεπε τη μεταχείρισή του ως ένοχου αδικήματος, ποινικού ή πειθαρχικού, είτε από τη Διοίκηση, είτε από το Δικαστήριο.**

Κατά συνέπεια, με βάση τη νομολογία παραβίαση του τεκμηρίου της αθωότητας συντρέχει τόσο :

(α) στην περίπτωση όπου ο πειθαρχικώς διωκόμενος έχει ήδη αθωωθεί από το αρμόδιο ποινικό δικαστήριο με αποτέλεσμα ένα διοικητικό όργανο να κωλύεται από το να εγείρει ή να συνεχίσει την εκδίκαση πειθαρχικής υπόθεσης για πειθαρχικά αδικήματα που εδράζεται στα ίδια “επίδικα θέματα” όσο και

(β) στην περίπτωση που ο πειθαρχικώς διωκόμενος δεν έχει κατά το στάδιο έγερσης ή προώθησης της πειθαρχικής διαδικασίας τύχει ακόμα καταδίκης ενώπιον του αρμοδίου Δικαστηρίου εφόσον μία ποινική έρευνα ή διαδικασία βρίσκεται ακόμα υπό εκκρεμότητα.

Ne bis in idem

Άρθρο 12 παρ. 2 του Συντάγματος

“Ο απαλλαγείς ή καταδικασθείς δεν δικάζεται εκ δευτέρου διά το αυτό αδίκημα. Ουδείς τιμωρείται εκ δευτέρου διά την αυτήν πράξιν ή παράλειψιν, εκτός εάν συνεπεία ταύτης προεκλήθη θάνατος”.

Άρθρο 4 του 7ου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ

“1. Κανένας δεν μπορεί να διωχθεί ή καταδικασθεί ποινικά από τα δικαστήρια του ίδιου Κράτους, για μια παράβαση για την οποία ήδη αθώωθηκε ή καταδικάσθηκε με αμετάκλητη απόφαση σύμφωνα με το νόμο και την ποινική δικονομία του Κράτους αυτού.

2. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου δεν εμποδίζουν την επανάληψη της διαδικασίας, σύμφωνα με το νόμο και την ποινική δικονομία του Κράτους για το οποίο πρόκειται, εάν υπάρχουν αποδείξεις νέων ή μεταγενέστερων της απόφασης γεγονότων, ή υπήρξε θεμελιώδες σφάλμα της προηγούμενης διαδικασίας, που θα μπορούσαν να επηρεάσουν το αποτέλεσμα της υπόθεσης”.

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ NE BIS IN IDEM

> απαγόρευση **δεύτερης πειθαρχικής δώξεως** του ιδίου δημοσίου υπαλλήλου για το ίδιο πειθαρχικό αδίκημα (βλ. μ.α. άρθρο 74 του Ν. 1/1990)

> απαγόρευση επιβολής στον υπάλληλο **δεύτερης πειθαρχικής ποινής** για το ίδιο αδίκημα (βλ. μ.α. άρθρο 75 του Ν. 1/1990)

> Όπως, ήδη είδαμε πιο πάνω, **η νομολογία δεν θεωρεί ότι τίθεται ζήτημα παράβασης της αρχής όταν παράλληλα με τη διεξαγωγή πειθαρχικής διαδικασίας λαμβάνονται και άλλα διοικητικά μέτρα με υπόβαθρο τα ίδια πραγματικά περιστατικά όπως η διαθεσιμότητα**, διότι δεν γίνεται γίνεται αποδεκτό ότι ένα τέτοιο μέτρο έχει τιμωρητικό χαρακτήρα (εξυπηρετούν σκοπούς άλλους από την τιμωρία).

Ne bis in idem & Δικαστική Ακύρωση Πειθαρχικής Διαδικασίας (1)

Το ζήτημα της προώθησης νέας πειθαρχικής διαδικασίας λόγω δικαστικής ακύρωσης της αρχικής για “τυπικούς” λόγους

Θεοδουλίδης ν. Συμβουλίου Υδατοπρομήθειας Λευκωσίας, υπ.αρ. 70/2011 Ημερ. 11.6.2014 (ΑΔ)

Η υπηρεσία του αιτητή τερματίστηκε από τους καθ'ων η αίτηση αφού κρίθηκε ένοχος για πειθαρχικά παραπτώματα και του επεβλήθη η ποινή της αναγκαστικής αφυπηρέτησης. Η απόφαση προσβλήθηκε από τον αιτητή και ακυρώθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο (Παναγιώτης Θεοδουλίδης ν. Συμβουλίου Υδατοπρομήθειας Λευκωσίας, Υπόθεση Αρ. 103/2008, ημερομηνίας 11/12/2009), λόγω παραβίασης της αρχής της αμεροληψίας εξαιτίας της **συμμετοχής** στο Συμβούλιο, του Α. Ανδρέου, υπό τη διπλή ιδιότητα του **μέλους του αποφασίζοντος οργάνου και του έμμισθου εργοδοτούμενου της καταγγέλλουσας συνδικαλιστικής οργάνωσης**. Η συμμετοχή του συγκεκριμένου προσώπου, το οποίο να σημειωθεί πλειοψήφισε υπέρ της καταδίκης του αιτητή στην πειθαρχική διαδικασία υπό τη διπλή αυτή ιδιότητα, είχε καταστήσει, σύμφωνα με το Δικαστήριο, την όλη διαδικασία τρωτή και ανέτρεψε το τεκμήριο της αμεροληψίας που πρέπει να διαπνέει την όλη συμπεριφορά των διοικητικών οργάνων.

Ως αποτέλεσμα της ακυρωτικής απόφασης διενεργήθηκε επανεξέταση και αποφασίστηκε η διατύπωση νέου κατηγορητηρίου. **Προβλήθηκε ισχυρισμός για παράβαση της αρχής ne bis is idem** λόγω της μέσω της διαδικασίας επανεξέτασης διεξαγωγής νέας πειθαρχικής διαδικασίας. Κρίθηκε ότι **εφόσον η αρχική απόφαση ακυρώθηκε για “τυπικούς λόγους” σύνθεσης του Συμβουλίου** η αρχική καταδίκη του αιτητή εξαφανίστηκε. Διενεργήθηκε επανεξέταση σύμφωνα με τις αρχές του διοικητικού δικαίου, η οποία οδήγησε στην έκδοση νέας απόφασης, της προσβαλλόμενης.

“ [...] δεν υπήρχε οποιοδήποτε κώλυμα για το Συμβούλιο, είτε να επανεκδικάσει την υπόθεση, είτε να χρησιμοποιήσει στη μεταγενέστερη κρίση του, παρόμοιο σκεπτικό με αυτό της αρχικής του απόφασης. Το ίδιο βέβαια ισχύει και για τη στάση των μελών κατά την ψηφοφορία, εφόσον επρόκειτο για εξ' ολοκλήρου νέα διοικητική διαδικασία.

Η πρώτη καταδίκη του αιτητή είχε ακυρωθεί λόγω παράνομης σύνθεσης η οποία σήμαινε έλλειψη αρμοδιότητας (βλ. **Medcon Construction** (πιο πάνω)). Όταν η προσβαλλόμενη απόφαση ακυρώνεται λόγω παράβασης του κανόνα αρμοδιότητας, «δεν εμποδίζεται η διοίκησης να επαναλάβει την πράξιν, τηρούσα αυτήν την φοράν τους σχετικούς κανόνες περί αρμοδιότητος ή τύπου» (Δήμητρα Κοντογιώργα-Θεοχαροπούλου, «Αι Συνέπειαι της Ακυρώσεως Διοικητικής Πράξεως», σελ. 42). **Εξάλλου και στην ποινική δίκη είναι εφικτή η επανεκδίκαση και δεν εγείρεται ζήτημα παραβίασης του άρθρου 12.2 του Συντάγματος”**.

Ne bis in idem & Δικαστική Ακύρωση Πειθαρχικής Διαδικασίας (2)

Η πρόωση δεύτερης πειθαρχικής διαδικασίας λόγω ανάκλησης της αρχικής

> Ονουφρίου ν. ΚΔ μέσω Διοικητή Μηχανοκίνητου Τάγματος Πεζικού, Υπ. Αρ. 1626/2011 ημερ. 16.9.2015 (ΑΔ)

Ο προσφεύγων είχε αρχικά τιμωρηθεί πειθαρχικά από την Σχολή Ευελπίδων στην Ελλάδα στην οποία φοιτούσε επειδή “συνελήφθη” από τον αξιωματικό επιτηρητή του τμήματος, να συμβουλευεται ιδιόχειρες σημειώσεις για να απαντήσει στο υπό εξέταση θέμα.

Πολύ αργότερα, ο προσφεύγων διώχθηκε και καταδικάστηκε πειθαρχικά από τον διοικόν αξιωματικό του στο ΓΕΕΦ, που με βάση τους οικείους Κανονισμούς είναι το αρμόδιο προς τούτο όργανο.

Έγινε συναφώς ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου επίκληση της αρχής ne bis in idem καθότι η δεύτερη πειθαρχική διαδικασία διεξήχθη χωρίς πρώτα να ανακληθεί η αρχική πειθαρχική καταδίκη. Η Δημοκρατία αντέτεινε ότι το ΓΕΕΦ προχώρησε σε νέα δίωξη του Αιτητή καθότι η πρώτη απόφαση που λήφθηκε στην Ελλάδα λήφθηκε από αναρμόδιο όργανο και ως εκ τούτου ποτέ δεν είχε καταχωρηθεί στα ατομικά δελτία του αιτητή (δηλαδή ότι επρόκειτο για απόφαση που ποτέ δεν κρίθηκε νόμιμη και άρα ουδέποτε εκτελέστηκε).

Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι : *“Υπό το φως των ανωτέρω και νοουμένου ότι η πρώτη καταδίκη δεν ήταν νόμιμη, συμπάρεσυρε και την επιβληθείσα ποινή με αποτέλεσμα η επανεξέταση του πειθαρχικού παραπτώματος από το αρμόδιο όργανο, να μην παραβιάζει τον κανόνα του διπλού κινδύνου.”*

(Βλ. Επίσης Φυρίλλα ν Κυπριακής Δημοκρατίας μέσω Υπουργού Άμυνας, υπ.αρ 437/2014, 7.4.2017, ECLI:CY:DD:2017:132, ΔΔ)

Ne bis in idem & Δικαστική Ακύρωση Πειθαρχικής Διαδικασίας (3)

Δεύτερη πειθαρχική δίωξη μετά από ακύρωση της αρχικής για ουσιαστικούς λόγους

Χριστοφίδη ν. Κοινοτικού Συμβουλίου Παλαιομετόχου, υπ.αρ. 14/2012, ημερ. 30.7.2015 (ΑΔ)

Η αρχική πειθαρχική καταδίκη του προσφεύγοντος είχε ακυρωθεί από το ΑΔ στο πλαίσιο προηγούμενης αίτησης ακυρώσεως (υπ.αρ. 1175/2008) όπου διαπιστώθηκαν πολλαπλά ουσιαστικά προβλήματα στην πειθαρχική διαδικασία που οδήγησε στην επιβολή για αριθμό πειθαρχικών αδικημάτων μία ποινή, αυτή της απόλυσης. Το Συμβούλιο προέβη σε επανεξέταση επί της βάσης “**νέου κατηγορητηρίου**” το οποίο ήταν **πανομοιότυπο με το αρχικό**. Το ΑΔ σημείωσε ότι η όποια δυνατότητα επανεξέτασης μετά από ακύρωση πειθαρχικής καταδίκης, **εξετάζεται ως προς τη νομιμότητα της όχι μόνο στη βάση των κλασικών αρχών επανεξέτασης αλλά και της αρχής nes bis in idem**. Κρίθηκε ότι με γνώμονα τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης είχε παραβιαστεί:

*“Εν προκειμένω, ο αιτητής «απαλλάχθηκε» εν τέλει μετά από την ακυρωτική απόφαση, που όπως θα φανεί κατωτέρω, δεν αφορούσε οποιοδήποτε τεχνικό ζήτημα που απλώς θα εμπόδιζε το Συμβούλιο να προχωρήσει σε εκδίκαση. Το Συμβούλιο προχώρησε σε πλήρη εκδίκαση η οποία και ακυρώθηκε για πολύ ουσιαστικούς λόγους. Συνεπώς, η δεύτερη πειθαρχική δίωξη έλαβε χώρα κατά παράβαση των αρχών της φυσικής δικαιοσύνης όπως διασφαλίζονται και από το Άρθρο 12.2 του Συντάγματος. Ο κατηγορούμενος τέθηκε ανεπίτρεπτα εκ δευτέρου σε κίνδυνο καταδίκης. Ο λόγος αυτός αρκεί ώστε η **όλη διαδικασία να ακυρωθεί**. [...] Εν προκειμένω, πρόκειται για παραβίαση συνταγματικών δικαιωμάτων και αρχών της φυσικής δικαιοσύνης που ρητά, ως άνω, αναγνωρίστηκαν ότι διέπουν και τις πειθαρχικές διαδικασίες.*

*Εν πάση περιπτώσει και αν ακόμα επρόκειτο για περίπτωση που η επανεξέταση θα ήταν θεμιτή, η αναφορά σε «επανεξέταση με σκοπό την αφαίρεση στοιχείων που εθεωρήθηκαν παράνομα από τον Δικαστή» αποδεικνύεται, για τους λόγους που εξηγούνται κατωτέρω, **σχηματική**. Εκείνο που στην πραγματικότητα έγινε, ήταν προσπάθεια για μια δεύτερη ευκαιρία δίωξης του αιτητή υπό το πρόσχημα της διοικητικής επανεξέτασης. Δεν επρόκειτο για συμμόρφωση στα αποφασισθέντα, αλλά για ενέργειες που εκφράζουν την ουσιαστική εμμονή στα αποφασισθέντα και την «δυστροπία της διοίκησης» στο ακυρωτικό αποτέλεσμα”.*

Ne bis in idem - Σώρευση πειθαρχικής και ποινικής διαδικασίας

> Διαχρονικά γίνεται αποδεκτό ότι η **ne bis in idem** δεν απαγορεύει την άσκηση τόσο ποινικής όσο και πειθαρχικής διώξης, καθώς και την επιβολή τόσο ποινικής όσο και πειθαρχικής ποινής, **στον ίδιο υπάλληλο και για την ίδια συμπεριφορά** αφού θεωρείται ότι η πειθαρχική δικαιοδοσία ασκείται αυτοτελώς και ανεξαρτήτως της ποινικής και κάθε μία εξ αυτών έχει **διακριτό σκοπό**. Με την πειθαρχική διαδικασία, η Διοίκηση τακτοποιεί “τα του οίκου της», ενώ η ποινική διαδικασία έχει ως σκοπό την καταστολή βλαπτικών για το κοινωνικό σύνολο πράξεων.

ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ “ENGEL”

Κατά το ΕΔΑΔ ο χαρακτηρισμός μίας κυρωτικής διαδικασίας ως “διοικητικής” στο εθνικό δίκαιο δεν αποκλείει τον χαρακτηρισμό της ως ποινικής με αναφορά στα δικαιώματα που τυγχάνουν προστασίας με την ΕΣΔΑ.

Στη βάση των κριτηρίων “Engels” που διατυπώθηκαν πρώτη φορά με την απόφαση του ΕΔΑΔ στην Engel v. Ολλανδίας (1976) για το χαρακτηρισμό μίας διοικητικής διαδικασίας ως “ποινικής” ώστε να τυγχάνει εφαρμογής η αρχή ne bis in idem εξετάζεται, είτε εναλλακτικά είτε σωρευτικά όταν η εναλλακτική εφαρμογή τους δεν είναι ικανή να καταδείξει βέβαιο αποτέλεσμα:

1. Ο κατά το εθνικό δίκαιο νομικός χαρακτηρισμός του αδικήματος ως ποινικού.

2: Η φύση της παράβασης: Δηλαδή κατά πόσον πρόκειται για κανόνα δικαίου που προβλέπει κύρωση η οποία εφαρμόζεται καθολικά και όχι για συγκεκριμένες ομάδες προσώπων (βλ. δημόσιοι υπάλληλοι). Επίσης, εξετάζεται ο σκοπός για τον οποίο ο κανόνας που περιέχει κύρωση θεσπίστηκε για να εξυπηρετήσει. Δηλαδή κατά πόσον η προβλεπόμενες κυρώσεις έχουν ως στόχο την τιμωρία του παραβάτη ή τον τερματισμό/ ανατροπή της παράβασης.

3: Η φύση και η βαρύτητα της επαπειλούμενης κύρωσης: η φύση της αυστηρότερης δυνατής κύρωσης που μπορούσε να επιβληθεί και αυτή που πραγματικά επιβλήθηκε. Συνεπώς, όποτε επαπειλείται ή επιβάλλεται στερητική της ελευθερίας ποινή η υπόθεση θα πρέπει να θεωρηθεί/ χαρακτηριστεί ως “ποινική”.

Επομένως, με βάση τα κριτήρια Engels η σώρευση πειθαρχικής και ποινικής διαδικασίας δεν έρχεται σε σύγκρουση με την αρχή ne bis in idem.

Ne bis in idem - Σώρευση πειθαρχικής και ποινικής διαδικασίας (2)

Ne bis in idem & Τεκμήριο Αθωότητας

Παρά το γεγονός ότι η σώρευση πειθαρχικής και ποινικής διαδικασίας δεν θεωρείται ότι παραβιάζει την αρχή ne bis in idem, η παράλληλη προώθηση των δύο φέρνει στο προσκήνιο ζητήματα τήρησης/ παραβίασης του τεκμηρίου αθωότητας.

Με βάση τη νομολογία του ΕΔΑΔ η σώρευση πειθαρχικής ή διοικητικής κυρωτικής φύσης διαδικασίας & ποινικής διαδικασίας επιτρέπεται μόνο στο βαθμό που ο κατηγορούμενος εν τέλει καταδικαστεί από το αρμόδιο ποινικό δικαστήριο.

> Σταυρόπουλος v. Ελλάδα, υπ.αρ. 35522/04 ημερ. 27.9.2007 (ΕΔΑΔ)

Σώρευση διαδικασίας ανάκλησης διοικητικής πράξης, με την οποία είχε χορηγηθεί στον αιτούντα εργατική κατοικία, όταν, μετά από επανέλεγχο της περιουσιακής του κατάστασης, διαπιστώθηκε ότι ήταν ιδιοκτήτης ακίνητης περιουσίας, ενώ, στην αρχική του δήλωση, είχε δηλώσει το αντίθετο με ποινική διαδικασία για απάτη και ψευδή δήλωση, στο πλαίσιο, της οποίας, ο αιτών, εντέλει, αθώωθηκε.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε, καταρχάς, ότι **υπήρχε ο αναγκαίος σύνδεσμος μεταξύ των δύο διαδικασιών, ποινικής και διοικητικής, διότι και οι δύο αφορούσαν τις ίδιες πράξεις και την ίδια συμπεριφορά, δεδομένου ότι το κεντρικό στοιχείο που εξέτασαν τα διοικητικά δικαστήρια, δηλαδή, ο εκ προθέσεως ή μη χαρακτήρας της παράλειψης δήλωσης των περιουσιακών στοιχείων του προσφεύγοντος, αποτελούσε μέρος των συστατικών στοιχείων του εγκλήματος, για το οποίο διώχθηκε.** Το ΕΔΑΔ κατέληξε ότι υπήρχε, εν προκειμένω, από μέρους των διοικητικών δικαστηρίων, που είχαν επικυρώσει την πράξη ανάκλησης, ενώ ο αιτών είχε αθωωθεί, στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας, λόγω αμφιβολιών, **παραβίαση του τεκμηρίου της αθωότητας κατά παράβαση του άρθρου 6 παρ.2 της Σύμβασης επειδή (βλ. σκ. 40):**

“τα διοικητικά δικαστήρια βασίστηκαν, ρητά και χωρίς καμία επιφύλαξη, στο γεγονός ότι ο προσφεύγων είχε αθωωθεί λόγω αμφιβολιών για να αιτιολογήσουν την κρίση τους ότι η παράλειψη του ήταν εσκεμμένη. Έτσι, τόσο το Συμβούλιο Επικρατείας όσο και το διοικητικό εφετείο, χρησιμοποίησαν όρους που υπερέβαιναν το διοικητικό πλαίσιο της διαφοράς και δεν άφηναν καμία αμφιβολία ως προς την πρόθεση του προσφεύγοντα να μην συμπεριλάβει στη δήλωση του όλα τα ακίνητα κυριότητας του (βλ. έτσι, Υ κ. Νορβηγίας, Νο 6756568/00, § 46, Ε.Σ.Δ.Α. 2003-11). Ενόψει των ανωτέρω, η κρίση του Συμβουλίου Επικρατείας και του διοικητικού εφετείου είναι ασυμβίβαστη με το τεκμήριο αθωότητας”.

Ne bis in idem - Σώρευση πειθαρχικής και ποινικής διαδικασίας (3)

Σταυρόπουλος (συνέχεια)

Στις σκ. 35- 37 διαβάζουμε, επίσης, τα ακόλουθα : "[...] Το ερώτημα που τίθεται στη συγκεκριμένη περίπτωση, είναι το αν με τον τρόπο που ενήργησαν και τους λόγους των αποφάσεων ή από τις λέξεις που χρησιμοποίησαν στο αιτιολογικό τους, τα διοικητικά δικαστήρια άφησαν να δημιουργηθούν υποψίες σχετικά με την αθωότητα του προσφεύγοντα, με αποτέλεσμα να παραβιαστεί η αρχή του τεκμηρίου αθωότητας, όπως αυτή προβλέπεται από το άρθρο 6§2 της Συμβάσεως (**Puig Panella κατά Ισπανίας, αρ. 1483/02, §54, 25 Απριλίου 2006**)". [...] Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το τεκμήριο αθωότητας το οποίο καθιερώνεται στο άρθρο 6§2, εμφανίζεται μεταξύ των απαιτούμενων, από το την παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου, στοιχείων μιας δίκαιης δίκης. Εξ αρχής η εγγύηση αυτή παραβιάζεται, όταν από μία δικαστική απόφαση που αφορά έναν κατηγορούμενο αντανάκλαται το συναίσθημα ότι είναι ένοχος, ενώ η ενοχή του δεν έχει προηγουμένως αποδειχθεί δικαστικά (μεταξύ άλλων, Lavents κατά Λετονίας, αρ. 58442/00, §§125-126, 28 Νοεμβρίου 2002). Όπως δε αναδείχθηκε ανωτέρω, (βλ.παρ.25) η εγγύηση του άρθρου 6§2 της Συμβάσεως εφαρμόζεται στις μεταγενέστερες της οριστικής απαλλαγής του κατηγορουμένου διαδικασίες".

Ne bis in idem - Σώρευση πειθαρχικής και ποινικής διαδικασίας (4)

> *Urat v. Τουρκίας* της 27.11.2018, αρ. 53561/09 & 13952/11 (ΕΔΑΔ)

Κρίθηκε ότι **εάν η πειθαρχική απόφαση περιλαμβάνει κρίση με την οποία προσδιορίζεται ποινική ευθύνη του προσφεύγοντος για το παράπτωμα που του προσάπτεται κατά την πειθαρχική διαδικασία, χωρίς να υπάρχει αμετάκλητη καταδικαστική ποινική απόφαση, τίθεται ζήτημα παράβασης του άρθρου 6 παρ. 2.**

Ειδικότερα, σε ό,τι αφορούσε τον ένα προσφεύγοντα, το ΕΔΑΔ έκρινε ότι το εθνικό δικαστήριο είχε αναφέρει ότι «*ορισμένα στοιχεία της ποινικής δικογραφίας απέδειξαν ότι ο δεύτερος προσφεύγων ήταν μέλος της τρομοκρατικής οργάνωσης Χεζμπολάχ*» και από την αναφορά αυτή στο κείμενο της δικαστικής απόφασης μπορούσε να συναχθεί σαφώς ότι **υπάρχει ανακοίνωση ποινικής ευθύνης του κατά παράβαση του δικαίωμάτος του να μην τεθεί υπό αμφισβήτηση η αθωότητά του σε σχέση με την ποινική δίωξη, η οποία είχε παύσει λόγω παραγραφής,** με αποτέλεσμα να υφίσταται παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 2 της Σύμβασης.

Κατά συνέπεια, παρά την καταρχήν μη εφαρμογή της ne bis in idem όταν υπάρχει σώρευση πειθαρχικής/διοικητικής διαδικασίας & ποινικής, **εφόσον οι πράξεις και/ή συμπεριφορές που αφορούν το υπόβαθρο της πειθαρχικής/διοικητικής διαδικασίας είναι ταυτόσημες με αυτές της ποινικής διαδικασίας που προηγήθηκε τότε δεν επιτρέπεται σε περίπτωση αθώωσης στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας, ο διαφορετικός νομικός χειρισμός του ενδιαφερόμενου προσώπου από τις διοικητικές αρχές/διοικητικά δικαστήρια κατά την πειθαρχική/ διοικητική διαδικασία που έπεται της ποινικής.**

Γενικές Αρχές Πειθαρχικού Δικαίου

Θεογνωσία Κουσπή

29.2.2024